

mgr Marcin Jachimowicz

Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury

ORCID 0000-0003-0009-5751

EKSPERYMENT PROCESOWY W POSTĘPOWANIU KARNYM

Streszczenie

W ustawie procesowej prawodawca wymienia możliwość przeprowadzenia czynności dowodowej w postaci eksperymentu oraz sposoby jego dokumentowania. Eksperyment procesowy jest to czynność polegająca na wykonaniu przez organ procesowy doświadczenia lub odtworzeniu przebiegu stanowiących przedmiot rozpoznania zdarzeń lub ich fragmentów w celu sprawdzenia okoliczności mających istotne znaczenie dla sprawy. Niejednokrotnie eksperyment procesowy jest czynnością skomplikowaną i złożoną pod względem procesowym i kryminalistycznym. W związku z powyższym w artykule przedstawiono szczegółowo problematykę prawidłowego wykonania tej czynności, autor pochylił się m.in. nad zagadnieniem definicji eksperymentu, form tej czynności oraz celu i warunków jego przeprowadzenia. Omówił prawne przesłanki realizacji eksperymentu, a także jego właściwości.

Słowa kluczowe: Kodeks postępowania karnego, eksperyment procesowy, podstawy prawne eksperymentu, osoby uczestniczące w eksperymencie, dokumentacja eksperymentu

Wstęp

Instytucja eksperymentu procesowego, w doktrynie prawa karnego procesowego zwanego również eksperymentem śledczym, kryminalistycznym, procesowo-kryminalistycznym, karno-kryminalistycznym, taktycznym, dowodowym¹, jest czynnością procesową organu prowadzącego postępowanie karne, którą można przeprowadzić w postępowaniu przygotowawczym lub sądowym, o ile jest to celowe dla sprawdzenia okoliczności mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy. Jak trafnie zauważył SN:

¹ W. Daszkiewicz, *Proces karny: część ogólna*, Oficyna Wydawnicza „Ławica”, Warszawa–Poznań 1994, s. 291–292; Z. Czeczot, T. Tomaszewski, *Kryminalistyka ogólna*, Comer, Toruń 1996, s. 198.

„Przeprowadzenie eksperymentu procesowego na podstawie art. 211 k.p.k.² jest czynnością procesową, którą można przeprowadzić w postępowaniu sądowym bądź przygotowawczym, o ile jest to celowe dla sprawdzenia okoliczności mających istotne znaczenie dla sprawy”³. W sytuacji gdy eksperyment przeprowadzany jest na etapie postępowania jurysdykcyjnego, może być powtórzeniem czynności dokonanej w trakcie postępowania przygotowawczego albo stanowić zupełnie nową czynność dowodową⁴.

Eksperyment procesowy stanowi samoistne źródło dowodowe, a uzyskane za jego pomocą informacje – środek dowodowy służący do poznania prawdy o konkretnym zdarzeniu⁵.

W doktrynie, w znaczeniu procesowym, eksperyment traktowany jest jako czynność procesowa, źródło dowodowe, dowód w procesie karnym⁶. Ma on charakter zmysłowy, akcesoryjny, weryfikujący uzyskane wcześniej informacje procesowe i ich przydatność dla dokonywania ustaleń faktycznych. Sam natomiast nie pozwala na dokonywanie takich ustaleń⁷. Może służyć także opartym na zgromadzonym materiale dowodowym i doświadczeniu hipotezom oraz przypuszczeniom śledczym⁸.

Eksperyment przeprowadza się, gdy jest to celowe dla zweryfikowania okoliczności wynikających z innych zgromadzonych w trakcie postępowania karnego dowodów. Może on w istotny sposób przyczynić się do wykrycia prawdy obiektywnej. Eksperyment jest czynnością dowodową, która spaja w sobie elementy procesowe – jako czynność dowodowa przeprowadzana przez organ procesowy – oraz kryminalistyczne, od strony sposobu i metod jego realizacji⁹. Przeprowadzenie eksperymentu jest zasadne, a niejednokrotnie nieodzowne, gdy dowody, jakimi dysponuje organ prowadzący postępowanie karne, nie pozwalają na usunięcie pojawiających się wątpli-

² Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego, tekst jedn. Dz. U. z 2024 r., poz. 37, dalej: k.p.k.

³ Postanowienie SN z dnia 20 sierpnia 2003 r., III KP 69/02, LEX nr 80306.

⁴ W. Grzeszczyk, *Kodeks postępowania karnego: komentarz*, LexisNexis Polska, Warszawa 2010, s. 227.

⁵ K. Jagodzińska, *Eksperyment procesowo-kryminalistyczny*, „Acta Universitatis Wratislaviensis” 2009, nr 81, s. 85.

⁶ S. Rybarczyk, *Eksperyment jako dowód w procesie karnym*, Wydawnictwo Prawnicze, Warszawa 1973, s. 21.

⁷ Wyrok SA w Krakowie z dnia 28 sierpnia 2014 r., II AKa 129/14, „Krakowskie Zeszyty Sądowe” 2014, nr 10, poz. 50.

⁸ Z. Młynarczyk, *Oględziny i eksperyment procesowy*, „Prokuratura i Prawo” 1996, nr 1, s. 124.

⁹ T. Grzegorzczak, J. Tylman, *Polskie postępowanie karne*, Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis, Warszawa 2007, s. 519.

wości dotyczących poznania rzeczywistego przebiegu zdarzenia będącego przedmiotem konkretnego postępowania¹⁰.

Zgodnie z uregulowaniem zawartym w art. 211 k.p.k. w celu sprawdzenia okoliczności mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy można przeprowadzić, w drodze eksperymentu procesowego, doświadczenie lub odtworzenie przebiegu stanowiących przedmiot rozpoznania zdarzeń lub ich fragmentów. Poza art. 211 k.p.k. eksperyment procesowy jako czynność dowodowa uregulowany jest pośrednio w innych przepisach prawa procesowego, np. w art. 143 § 1 pkt 5, art. 167, art. 170, art. 171, art. 174, art. 175, art. 177, art. 182, art. 183, art. 190, art. 191, art. 205, 212 k.p.k.

Na zastosowanie tej czynności dowodowej w konkretnym postępowaniu karnym mają wpływ zarówno przesłanki procesowe, jak i wypracowane w kryminalistyce zasady. Stąd zasadne jest twierdzenie, że istnieją ustawowe i pozaustawowe przesłanki zastosowania tej czynności procesowo-kryminalistycznej¹¹. Przy interpretacji tych pierwszych muszą być brane pod uwagę także ogólne cele postępowania karnego określone w art. 2 k.p.k. (w szczególności w art. 2 § 1 pkt 1 i 4 k.p.k.), a w zakresie postępowania przygotowawczego cele, które odnoszą się do tej fazy postępowania, określone w art. 297 § 1 k.p.k. (w szczególności wskazane w art. 297 § 1 pkt 1, 2, 4 i 5 k.p.k.). Nie sposób przy tym pominąć zasad ogólnych procesu karnego, w tym w szczególności zasady prawdy materialnej (art. 2 § 2 k.p.k.) oraz zasady kontradiktoryjności.

Formy eksperymentu procesowego

Jak wspomniano powyżej, można wyróżnić dwie formy eksperymentu procesowego: przeprowadzenie doświadczenia oraz odtworzenie przebiegu całego zdarzenia lub jego poszczególnych fragmentów bądź fragmentu. Można zatem mówić o eksperymentcie laboratoryjnym (przeprowadzenie doświadczenia) oraz eksperymentcie naturalnym (odtworzenie zdarzenia lub jego fragmentów bądź fragmentu w warunkach, które są najbardziej zbliżone do faktycznych okoliczności jego zaistnienia).

Eksperyment w formie doświadczenia polega na sprawdzeniu możliwości wystąpienia faktów lub zjawisk albo na sprawdzeniu możliwości ich spostrzeżenia w ściśle określonych, celowo dobranych i dających się wielokrotnie

¹⁰ R. Ponikowski, W. Posnow, J. Skorupka, Z. Świda, *Postępowanie karne: część ogólna*, Wolters Kluwer, Warszawa 2012, s. 354.

¹¹ S. Rybarczyk, *Eksperyment...*, op. cit., s. 133.

powtarzać warunkach¹². Eksperyment tego rodzaju może poprzedzać przeprowadzenie rekonstrukcji¹³. Niełatwo wskazać, jakie kwestie mogą zostać poddane sprawdzeniu w drodze doświadczalnej, albowiem jest to uzależnione od realiów konkretnej sprawy, ilości i jakości posiadanych przez organ procesowy informacji, a niejednokrotnie również gorliwości w ich uzyskiwaniu.

Natomiast eksperyment w formie odtworzenia (inaczej rekonstrukcji) polega na sprawdzeniu, czy dane zdarzenie lub jego poszczególne fragmenty bądź fragment mogło mieć określony przebieg. Ten rodzaj eksperymentu powinien zostać przeprowadzony w miejscu zaistnienia konkretnego zdarzenia, i to w warunkach jak najbardziej zbliżonych do tych, jakie występowały w trakcie jego zaistnienia (warunki atmosferyczne, pora roku, doby itp.)¹⁴. Zaznaczyć należy, że odtworzenie musi zostać zrealizowane w warunkach bez mała idealnie zbliżonych do tych, w jakich przebiegało zdarzenie będące przedmiotem konkretnego postępowania¹⁵, nie zaś w środowisku sztucznym, wytworzonym bądź też imitującym miejsca zdarzenia. W razie niemożności zapewnienia takich warunków przeprowadzenia tej czynności dowodowej, gdy doszło do istotnej zmiany okoliczności, np. zmiany oświetlenia, przebudowy drogi, na której miał miejsce wypadek drogowy będący przedmiotem postępowania, lub wycięcia przydrożnych drzew, należy zrezygnować z wykonania eksperymentu procesowego. Zane-gować zatem trzeba dopuszczaną przez niektóre sądy możliwość dokonania rekonstrukcji w warunkach tzw. imitacji zaproponowanej i zaaprobowanej przez oskarżonego¹⁶.

Cel eksperymentu procesowego

O zastosowaniu eksperymentu procesowego decydują konkretne potrzeby postępowania karnego oraz możliwości przeprowadzenia doświadczenia. Czynność ta może być wykorzystywana jako środek służący sprawdzeniu już zebranych dowodów, w szczególności zweryfikowaniu treści wyjaśnień oskarżonego (podejrzanego) lub zeznań świadków, zwłaszcza gdy istnieją

¹² H. Zgólkowa (red.), *Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, t. 9, Kurpisz, Poznań 1996, s. 192–193.

¹³ M. Żoła, *Eksperymentować czy odtwarzać, czyli rozważania na kanwie art. 211 k.p.k.*, „Przegląd Policyjny” 2008, nr 4, s. 224–225.

¹⁴ A. Gaberle, *Dowody w sądowym procesie karnym: teoria i praktyka*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2010, s. 257.

¹⁵ E. Gruza, *Inne czynności procesowo-kryminalistyczne*, w: M. Goc, E. Gruza, J. Moszczyński, *Kryminalistyka czyli rzecz o metodach śledczych*, Oficyna Wydawnicza „Łośgraf”, Warszawa 2011, s. 185–186.

¹⁶ Wyrok SA w Katowicach z dnia 8 kwietnia 2009 r., II AKa 69/09, „Krakowskie Zeszyty Sądowe” 2009, nr 9, poz. 81.

istotne rozbieżności między nimi, jako środek do sprawdzenia (potwierdzenia lub wykluczenia) wersji śledczej lub częściowej hipotezy śledczej, bądź też jako środek do poznania związków, jakie zachodzą między rzeczami lub zjawiskami mającymi istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy¹⁷. Do charakterystycznych okoliczności, które podlegają weryfikacji w drodze eksperymentu procesowego, należy sprawdzenie percepcji zmysłowej człowieka w określonych warunkach. W jego trakcie najczęściej badane są m.in. słyszalność dźwięków lub mowy w danych warunkach, np. sygnałów pojazdu uprzywilejowanego, sygnałów sygnalizacji ostrzegawczej¹⁸, widoczność lub widzialność, np. zasięg widoczności drogi przed pojazdem i przeszkód znajdujących się na jezdni¹⁹, czy też kwestia, czy z danego miejsca można dostrzec osobę, która miała znajdować się w innym określonym miejscu, możliwość percepcji bodźców w różnych warunkach, np. twierdzenie kierowcy, że został oślepiiony przez bardzo silne światło samochodu nadjeżdżającego z przeciwnego kierunku, a także możliwość wykonania określonej czynności w określonych warunkach czasowych, przestrzennych, przedmiotowych i podmiotowych, np. skuteczności działania hamulców, ustalenie czasu potrzebnego na dokonanie określonych czynności²⁰, możliwość zaistnienia jakiegoś zdarzenia w określonych warunkach, przebieg określonego ciągu zdarzeń i ich wzajemne związki, możliwość i sposób powstania określonych śladów itp.²¹.

W trakcie eksperymentu procesowego można ustalić czynniki determinujące dane zjawisko, określić stopień poszczególnych zależności w przebiegu zdarzenia, a także granice wpływu różnego rodzaju uwarunkowań na badaną kwestię²². Jak wskazuje zapis zawarty w § 62 ust. 1 wytycznych nr 3 KGP²³, policjant może, na podstawie art. 211 k.p.k., przeprowadzić eksperyment procesowy w celu:

¹⁷ J. Kasprzak, w: J. Kasprzak, B. Młodziejowski, W. Brzęk, J. Moszczyński, *Kryminalistyka*, Difin, Warszawa 2006, s. 261.

¹⁸ J. Polony, B. Stachurska-Marciniak, *Wypadki drogowe: problematyka kryminalistyczna*, Wydawnictwo Prawnicze, Warszawa 1978, s. 131.

¹⁹ Ibidem.

²⁰ M. Żoła, *Eksperyment procesowo-kryminalistyczny: istota i dowodowa rola*, Difin, Warszawa 2011, s. 37–38.

²¹ M. Głusek, *Eksperyment procesowy wokół zagadnień semantycznych*, „Problemy Kryminalistyki” 2013, nr 1, s. 59.

²² J. Gurgul, *Wybrane aspekty eksperymentu kryminalistycznego*, „Problemy Kryminalistyki” 1976, nr 121–122, s. 29.

²³ Wytyczne nr 3 Komendanta Głównego Policji z dnia 30 sierpnia 2017 r. w sprawie wykonywania niektórych czynności dochodzeniowo-śledczych przez policjantów, Dz. Urz. KGP z 2017, poz. 59, ze zm., dalej: wytyczne nr 3 KGP.

- 1) sprawdzenia, czy przestępstwo mogło być popełnione w określonych warunkach;
- 2) sprawdzenia, czy określona osoba mogła w danych warunkach popełnić przestępstwo;
- 3) ustalenia, czy przestępstwo mogło być popełnione w określony sposób;
- 4) ustalenia możliwości wystąpienia określonych skutków przestępstwa w wyniku działania sprawcy;
- 5) sprawdzenia prawdziwości zeznań lub wyjaśnień;
- 6) wyjaśnienia sprzeczności w zeznaniach lub wyjaśnieniach;
- 7) ujawnienia dowodów przestępstwa, w tym śladów przestępstwa.

Warunki przeprowadzenia eksperymentu procesowego

Decydując się na przeprowadzenie eksperymentu, prowadzący tę czynność dowodową musi pamiętać, że powinien on zostać wykonany w warunkach identycznych lub maksymalnie zbliżonych (jak najdokładniej odtwarzających) do tych, w jakich doszło do zdarzenia będącego przedmiotem konkretnego postępowania. Chodzi tu o koincydencję czasu, miejsca, warunków atmosferycznych, akustycznych, użycia oryginalnych lub podobnych przedmiotów, a także wielokrotność przeprowadzenia doświadczenia, co jest niezwykle istotne dla wyeliminowania elementów przypadkowych²⁴.

Obydwie formy eksperymentu mają na celu sprawdzenie (zweryfikowanie) zebranych wcześniej dowodów, a doświadczenie – również uzyskanie nowych dowodów w sprawie przez uzupełnienie luki w łańcuchu wcześniej zgromadzonych dowodów, które nie pozwalają na definitywne ustalenie stanu faktycznego związanego z działaniem lub zaniechaniem przestępnym²⁵.

Przesłanki eksperymentu procesowego

Przeprowadzenie eksperymentu procesowego następuje w miarę potrzeby, albowiem we wspomnianym już art. 211 k.p.k. ustawodawca zawarł stwierdzenie, że eksperyment „można przeprowadzić”. Eksperyment jest czynnością dowodową bezpośrednią, która ujawnia pewne fakty.

Sięgając po ten środek dowodowy, sąd lub organ prowadzący postępowanie przygotowawcze powinien, tak jak w przypadku każdego dowodu, dokonać analizy przesłanek prawnej dopuszczalności tej czynności procesowej uregulowanych w art. 170 § 1 k.p.k. i powiązanych z nimi przepisów,

²⁴ M.R. Tużnik, *Procesowo-kryminalistyczne aspekty przeprowadzenia eksperymentu (zagadnienia wybrane)*, „Studia Prawnicze i Administracyjne” 2014, nr 3, s. 43.

²⁵ M. Kulicki, *Eksperyment procesowo-kryminalistyczny w świetle teorii i praktyki*, „Problemy Praworządności” 1983, nr 1, s. 71.

które statuuja zakazy dowodowe²⁶. Jeżeli brak jest przesłanek ze wskazanej powyżej normy prawnej, możliwe jest rozważenie poszczególnych warunków eksperymentu procesowego.

Przesłanka „istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy” wydaje się spełniona niemal dla każdego dowodu, jaki został pozytywnie zweryfikowany w świetle art. 170 § 1 k.p.k. Przyjąć jednak należy, że istotne znaczenie ma każda okoliczność, której ustalenie w konkretnej sprawie może mieć wpływ na treść decyzji kończącej postępowanie²⁷, w tym także określenie odpowiedzialności karnej oskarżonego oraz jej rozmiarów²⁸. Dlatego też wyłącznie w konkretnej sprawie możliwe jest wyartykułowanie twierdzenia, że dana okoliczność ma lub nie ma znaczenia dla jej rozstrzygnięcia.

Przedstawiona tu argumentacja wskazuje wprost, że opisana przesłanka sięgania po eksperyment procesowy ma charakter wybitnie ocenny i może rodzić w praktyce poważne wątpliwości. Niewątpliwie zatem musi być ona każdorazowo uzupełniona o cele eksperymentu, a przede wszystkim rozumienie tej czynności jako zmierzającej do usunięcia wątpliwości, którymi są np. możliwość wykonania określonego działania, poczynienia spostrzeżeń czy zaistnienie określonego zdarzenia jako skutku domniemanej przyczyny²⁹.

Okoliczności wykluczające przeprowadzenie eksperymentu procesowego

Za niedozwolone uznaje się eksperymenty zagrażające życiu lub zdrowiu osób w nich uczestniczących lub osób postronnych albo mieniu w rozmiarach niewspółmiernych do znaczenia eksperymentu (z pominięciem drobnych strat), a także uwłaczające godności osobistej osób w nich uczestniczących. Wykluczyć należy również eksperymenty, które wiązałyby się z naruszeniem dobrych obyczajów, przyjętych zasad i wartości społecznych, rozgłoszeniem faktów o charakterze intymnym, naruszeniem nietykalności cielesnej, a także takie, których przeprowadzenie może zagrażać ujawnieniem tajemnicy prawnie chronionej, łączyć się z przybraniem zwłok do czynności bądź udziałem pokrzywdzonego, o którym mowa w art. 185a k.p.k.³⁰, oraz osób

²⁶ Z. Świda-Łagiewska, *Zasada swobodnej oceny dowodów w polskim procesie karnym*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 1983, s. 562.

²⁷ M. Żoła, *Eksperyment...*, op. cit., s. 34.

²⁸ A. Gaberle, op. cit., s. 258.

²⁹ A. Biderman-Zaręba, *Kryminalistyczne czynności procesowe*, w: D. Wilk (red.), *Kryminalistyka: przewodnik*, Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa „Dom Organizatora”, Toruń 2013, s. 134.

³⁰ Po eksperyment wymagający przesłuchania świadka, o którym mowa w art. 185a k.p.k., sięgać należy w wyjątkowych wypadkach, gdy rozbieżności dowodowych nie sposób rozstrzygnąć

wskazanych w art. 192 § 3 k.p.k., chyba że osoby te wyrażą na to zgodę. W świetle przedstawionych tu okoliczności na aprobatę zasługuje regulacja zawarta w § 62 ust. 2 wytycznych nr 3 KGP, w którym wskazano, że: „Eksperymentu procesowego nie dokonuje się, jeżeli jego przeprowadzenie może:

- 1) zagrażać życiu lub zdrowiu uczestników;
- 2) łączyć się z udziałem pokrzywdzonego, o którym mowa w art. 185a, art. 185b lub art. 185c k.p.k.;
- 3) łączyć się z udziałem osób, o których mowa w art. 192 § 3 k.p.k., chyba że wyrażą zgodę;
- 4) zagrażać ujawnieniem tajemnicy prawnie chronionej;
- 5) uwłaczać godności osobistej uczestników;
- 6) zagrażać mieniu w rozmiarach niewspółmiernych do znaczenia eksperymentu;
- 7) łączyć się z przybraniem do czynności zwłok”.

Nie sposób również przeprowadzić eksperymentu, gdy brak jest informacji, które umożliwiają jego prawidłową realizację, a także gdy nie ma możliwości odtworzenia warunków, w jakich zaistniało konkretne zdarzenie³¹. Granice eksperymentu uwarunkowane muszą być przeciętnymi możliwościami pracownika organów ścigania lub wymiaru sprawiedliwości, związanymi z wymaganą od niego wiedzą oraz wykształceniem i doświadczeniem zawodowym, które stanowić będą dostateczną gwarancję przeprowadzenia eksperymentu i właściwą ocenę jego wyników³².

Właściwości eksperymentu procesowego

Warto w tym miejscu zwrócić uwagę na właściwości eksperymentu, które odróżniają go od innych czynności procesowych podejmowanych przez sądy lub organy prowadzące postępowanie przygotowawcze, takich jak oględziny, okazanie czy wizja lokalna:

- 1) podczas eksperymentu postrzegane jest zarówno samo zajście, jak i jego rezultat;

za pomocą innych dostępnych dowodów. Jeżeli na etapie postępowania przygotowawczego prokurator zdecyduje o przeprowadzeniu takiego dowodu, wówczas zaczną obowiązywać zasady ochronne dziecka świadka i konieczne będzie powierzenie wykonania tychże czynności postępowania przygotowawczego organom sądowym (J. Pawlik-Czyniewska, *Rola i zadania prokuratora w przesłuchaniu małoletnich świadków na podstawie art. 185a i art. 185b k.p.k.*, „Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego” 2013, nr 30, s. 133–153).

³¹ M. Żoła, *Eksperyment...*, op. cit., s. 134–135.

³² S. Rybarczyk, *O istocie eksperymentu w procesie karnym*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy” 1969, nr 1, s. 53.

- 2) w czasie eksperymentu można ustalić okoliczności i zjawiska, które nie pozostawiają śladów materialnych, np. zaobserwować zajście jakiegoś zjawiska;
- 3) obiekt lub zjawisko bada się w postaci odtworzonej, a jego stan nie jest nigdy identyczny ze stanem istniejącym w momencie zdarzenia³³;
- 4) warunki lub okoliczności zaistnienia zdarzenia można odtwarzać nie wszystkie równocześnie, lecz kolejno w poszczególnych etapach, co ułatwia ich obserwację i analizę;
- 5) protokół sporządzony z eksperymentu powinien zawierać szczegółowy opis przeprowadzanych doświadczeń i uzyskanych w ich następstwie rezultatów³⁴.

Można wymienić następujące zasadnicze różnice między eksperymentem procesowym a oględzinami, czyli zmysłowym zapoznaniem się przez organ procesowy z miejscem, rzeczą lub ciałem osoby w celu poznania ich cech oraz właściwości, wyodrębnione z uwagi na ich znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy bądź też wykrycia nowego źródła lub środka dowodowego:

- 1) cel wymienionych tu czynności – oględziny zmierzają do ujawnienia śladów oraz ich zabezpieczenia, mają zatem charakter wykrywczy, eksperyment polega natomiast na odtworzeniu przebiegu zdarzenia, zweryfikowaniu wersji śledczych albo zgromadzonego do momentu jego przeprowadzenia materiału dowodowego³⁵;
- 2) czas ich realizacji – oględziny najczęściej są pierwszą czynnością dowodową w sprawie, wykonywaną niejednokrotnie w ramach postępowania w niezbędnym zakresie, eksperyment zaś z uwagi na konieczność jego wcześniejszego przygotowania oraz cele nie może z reguły zostać przeprowadzony w ramach tego rodzaju czynności³⁶;
- 3) charakter czynności – oględziny mają charakter pierwotny, polegają na poszukiwaniu na nośniku śladów kryminalistycznych, eksperyment zaś ma charakter odtwórczy, układ nośników jest w tym przypadku celowo zmieniany przez organ prowadzący postępowanie i stanowi efekt planowanej aranżacji³⁷. Jak trafnie orzekł SN: „Oględziny mają charakter statyczny – służą zapoznaniu się przez organ proce-

³³ K. Marszał (red.), S. Stachowiak, K. Zgryzek, *Proces karny*, Wydawnictwo Volumen, Katowice 2005, s. 303.

³⁴ R.S. Bielkin, *Charakter, cel i rodzaje eksperymentów śledczych*, „Problemy Kryminalistyki” 1958, nr 12, s. 247–248, 253.

³⁵ S. Rybarczyk, *Eksperyment...*, op. cit., s. 40.

³⁶ K. Witkowska, *Oględziny: aspekty procesowe i kryminalistyczne*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2013, s. 316.

³⁷ M. Żoła, *Eksperyment...*, op. cit., s. 141.

sowy z miejscem zdarzenia, osobą lub rzeczą (art. 207 § 1 k.p.k.), zaś eksperyment procesowy, o którym mowa w art. 211 k.p.k., ma na celu sprawdzenie w sposób doświadczalny, czy badane zdarzenie lub podawany jego przebieg były w ogóle możliwe. Zarówno doświadczenie, jak i odtworzenie, aby spełniało sens procesowy, winno być przeprowadzone w warunkach maksymalnie zbliżonych do tych, jakie miały miejsce, gdy zdarzenie zaistniało³⁸. Również SO w Poznaniu wskazał, że: „Oględziny mają charakter statyczny – służą zapoznaniu się przez organ procesowy z miejscem zdarzenia, osobą lub rzeczą (art. 207 § 1 k.p.k.), zaś eksperyment procesowy, o którym mowa w art. 211 k.p.k. ma na celu sprawdzenie w sposób doświadczalny czy badane zdarzenie lub podawany jego przebieg były w ogóle możliwe³⁹;

- 4) przedmiot badania – w przypadku oględzin są nim ślady kryminalistyczne na określonym nośniku, w przypadku eksperymentu zaś także wszelkie elementy przebiegu zdarzenia, zarówno te pierwotnie utrwalone, jak i nieutrwalone materialnie, które pojawiają się w trakcie tej czynności; przedmiot ten w przypadku oględzin musi być autentyczny, gdy podczas eksperymentu już nie, może być to bowiem przedmiot podobny lub zastępczy (atrapa), o ile tylko spełnia określone warunki⁴⁰.

Eksperyment procesowy odróżniają od wizji lokalnej następujące kryteria:

- 5) cel czynności – celem eksperymentu jest doświadczalne sprawdzenie możliwości zaistnienia konkretnego zdarzenia, wizja lokalna zaś pozbawiona jest aspektów doświadczalnych, służy ona plastycznemu ukazaniu elementów, zorientowaniu się w warunkach lokalnych, przestrzennych, poznaniu miejsca zdarzenia lub znajdujących się tam rzeczy⁴¹ (stąd też pojmowana jest jako powtórne kontrolne oględziny miejsca zdarzenia lub jako szczególny rodzaj oględzin miejsca zdarzenia bądź czynność pośrednia pomiędzy oględzinami a eksperymentem procesowym⁴²), a nie sprawdzaniu faktów⁴³, zatem zasadnie przyjmuje się w literaturze, że w przypadku gdy zachodzi konieczność sprawdzenia możliwości zaistnienia określonych zdarzeń

³⁸ Wyrok SN z dnia 16 lipca 2009 r., V KK 20/09, LEX nr 519629.

³⁹ Wyrok SO w Poznaniu z dnia 17 grudnia 2015 r., IV Ka 1095/15, LEX nr 1966610.

⁴⁰ M. Żoła, *Eksperyment...*, op. cit., s. 141.

⁴¹ J. Nelken, *Problematyka procesowa eksperymentu śledczego*, „Nowe Prawo” 1958, nr 11, s. 59–60.

⁴² S. Rybarczyk, *Eksperyment...*, op. cit., s. 42.

⁴³ T. Hanausek, *Kryminalistyka: zarys wykładu*, Zakamycze, Kraków 2005, s. 130.

lub ich przebiegu, konieczne jest przeprowadzenie eksperymentu, nawet gdyby takie sprawdzenie (jego konieczność) ujawniło się w trakcie naoczni⁴⁴;

- 6) charakter czynności – eksperyment na charakter dynamiczny, podczas gdy wizja lokalna jest zbliżona do oględzin, nie polega na poznaniu konkretnego zdarzenia poprzez jego dynamiczną rekonstrukcję, ale uplastycznia je w pewien sposób⁴⁵.

Kluczowymi odmiennościami w zakresie czynności dowodowych eksperymentu procesowego oraz okazania, zwanego również rekognicją⁴⁶, a będącego w istocie szczególną formą przesłuchania⁴⁷, są:

- 1) podstawa dokonywania czynności (w aspekcie kryminalistycznym) – odnośnie do eksperymentu wątpliwości co do możliwości określonego przebiegu konkretnego zdarzenia, a odnośnie do okazania – co do możliwości rozpoznania okazywanego elementu⁴⁸;
- 2) podmiot dokonujący rozpoznania możliwości zaistnienia konkretnego zdarzenia – odnośnie do eksperymentu jest to organ procesowy, który sam spostrzega, a odnośnie do okazania – świadek lub oskarżony (podejrzany), który relacjonuje swoje spostrzeżenia organowi przeprowadzającemu tę czynność dowodową⁴⁹.

Sposób przeprowadzenia eksperymentu procesowego

Niewątpliwie eksperyment jest czynnością procesową trudną do przeprowadzenia, o skomplikowanym charakterze, możliwą do wykonania dopiero wówczas, gdy środki dowodowe dostępne z innych źródeł dowodowych zostały zgromadzone i gruntownie przeanalizowane przez sąd lub organ prowadzący postępowanie przygotowawcze⁵⁰, a mimo tego istnieją wątpliwości, w szczególności co do możliwości podjęcia określonego działania, poczynienia spostrzeżeń, wystąpienia określonego zjawiska lub zaistnienia określonego zdarzenia.

⁴⁴ S. Rybarczyk, *Eksperyment...*, op. cit., s. 43.

⁴⁵ T. Hanausek, op. cit., s. 130.

⁴⁶ T. Grzegorzczak, J. Tylman, op. cit., s. 534.

⁴⁷ T. Hanausek, op. cit., s. 248.

⁴⁸ M. Żoła, *Eksperyment...*, op. cit., s. 152.

⁴⁹ M. Kulicki, *Kryminalistyka: wybrane zagadnienia teorii i praktyki śledczo-sądowej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 1994, s. 337–338.

⁵⁰ M. Kulicki, V. Kwiatkowska-Wójcikiewicz, L. Stępka, *Kryminalistyka – wybrane zagadnienia teorii i praktyki śledczo-sądowej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2009, s. 471.

Przeprowadzenie eksperymentu wymaga szczegółowego przygotowania, które obejmuje:

- 1) jasne sformułowanie celu eksperymentu, czyli określenie, co w ten sposób ma zostać wyjaśnione;
- 2) dobranie właściwej metodyki sprawdzania;
- 3) wybór czasu i miejsca przeprowadzenia eksperymentu, a także wytypowanie i przygotowanie przedmiotów, które zostaną w nim użyte. Pamiętać należy, że w przypadku wielu zdarzeń kluczowe znaczenie mają warunki terenowe. Ukształtowanie terenu, jego oświetlenie, a także usytuowanie obiektów ma wpływ na widoczność określonych zjawisk, słyszalność czy też możliwość wykonania odpowiednich czynności. W eksperymencie wykorzystać należy oryginalne przedmioty, jeśli jego celem jest sprawdzenie właściwości przedmiotu, możliwości wykonania nim określonych czynności czy pozostawienia określonych śladów, choć z uwagi na zasady bezpieczeństwa w jego trakcie powinno się unikać posługiwania niebezpiecznymi przedmiotami, takimi jak choćby narzędzie użyte do dokonania przestępstwa, którym jest np. nóż czy tzw. tulipan. W takich sytuacjach na potrzeby tej czynności dowodowej trzeba stosować atrapy, odpowiadające kształtem i wielkością rzeczywistym narzędziom przestępstwa;
- 4) ustalenie osób biorących udział w eksperymencie (czy będą to jedynie funkcjonariusze organów ścigania, czy również inne osoby, np. biegli lub specjaliści, których obecność będzie obowiązkowa w przypadkach, gdy prawidłowa organizacja i ocena wyników eksperymentu wymaga wiadomości specjalnych, a także tzw. pozoranci oraz świadkowie przybrani), co determinowane jest przez stadium postępowania karnego, w jakim eksperyment jest przeprowadzany, kategorię przestępstwa będącego przedmiotem postępowania oraz rodzaj prowadzonych badań;
- 5) dokonanie podziału ról pomiędzy osoby mające uczestniczyć w eksperymencie;
- 6) zaplanowanie sposobu dokumentacji i rejestracji przebiegu eksperymentu⁵¹.

W prawidłowym przeprowadzeniu eksperymentu procesowego może pomóc plan tej czynności dowodowej. Do tej problematyki odnosi się § 64 wytycznych nr 3 KGP; wskazano w nim, że przed dokonaniem ekspery-

⁵¹ J. Widacki, w: J. Konieczny, T. Widła, J. Widacki, *Kryminalistyka*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2008, s. 120–122.

mentu procesowego policjant może sporządzić plan, który może uzgodnić z prokuratorem prowadzącym lub nadzorującym postępowanie, a który powinien określać w szczególności:

- 1) cel, czas i miejsce eksperymentu;
- 2) liczbę i rodzaj zamierzonych doświadczeń;
- 3) szczegółowy scenariusz opracowany w ścisłym związku z hipotetycznym przebiegiem zdarzenia ustalonym na podstawie wyników oględzin, zeznań i wyjaśnień;
- 4) osoby uczestniczące w eksperymencie, ze wskazaniem funkcji do wykonania oraz sposobu powiadomienia o udziale w eksperymencie;
- 5) środki techniczne, środki transportu oraz materiały konieczne do przeprowadzenia eksperymentu;
- 6) ewentualne pytania do uczestników eksperymentu;
- 7) podział czynności między policjantów biorących udział w eksperymencie;
- 8) sposób zabezpieczenia przebiegu eksperymentu, zwłaszcza zapewnienia bezpieczeństwa jego uczestnikom i uniemożliwienia ucieczki podejrzanemu.

Co prawda o planie eksperymentu nie wspomina ani rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 kwietnia 2016 r. – Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury⁵², ani też rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2019 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych⁵³, nie ma jednak przeszkód, by – wzorem choćby § 64 wytycznych nr 3 KGP – plan ów sporządzony został np. przez prokuratora, w szczególności gdy postępowanie przygotowawcze prowadzone jest w formie śledztwa własnego. W takim przypadku plan tej czynności dowodowej załącza się do akt podręcznych postępowania.

W tym miejscu należy także podzielić stanowisko Wojciecha Kotowskiego; zdaniem tego autora eksperyment procesowy powinien być poprzedzony przedstawieniem przez prowadzącego (sędziego, prokuratora lub funkcjonariusza Policji) jego uczestnikom przygotowanego planu (scenariusza) czynności, który może być rozszerzony o zaakceptowane wnioski obrońcy, oskarżonego (podejrzanego) i pełnomocnika, pokrzywdzonego (na etapie postępowania przygotowawczego) oraz oskarżyciela posiłkowego, o ile ten ostatni występuje w postępowaniu jurysdykcyjnym⁵⁴. Zapewni to

⁵² Tekst jedn. Dz. U. z 2023 r., poz. 1115, ze zm.

⁵³ Tekst jedn. Dz. U. z 2022 r., poz. 2514.

⁵⁴ W. Kotowski, *Eksperyment procesowy w sprawach wypadków drogowych – zarys problemu*, „Palestra” 2008, nr 5–6, s. 266.

pełną kontradiktoryjność tej czynności procesowej i wykluczy możliwość podważania sposobu przeprowadzenia eksperymentu oraz jego wyników na dalszym etapie procesu.

Niezwykle istotne dla prawidłowego przebiegu eksperymentu są również czynności przygotowawcze podejmowane na miejscu, na którym przeprowadzone zostanie badanie, w tym w szczególności właściwe zabezpieczenie miejsca jego wykonania, oraz czynności mające na celu wprowadzenie jego uczestników w istotę tej czynności.

Wynik eksperymentu procesowego

Wynikiem eksperymentu jest potwierdzenie lub obalenie tez dotyczących okoliczności zaistnienia i przebiegu badanego w konkretnym postępowaniu karnym zdarzenia, jakie sformułowano na podstawie zebranego w jego trakcie materiału dowodowego, uzyskanie nowego dowodu, który może rzucić zupełnie nowe światło na dotychczasowe ustalenia procesowe, a także sprawdzenie założonych wersji śledczych i opartych na materiale dowodowym oraz doświadczeniu hipotez i przypuszczeń. Eksperyment procesowy i jego wyniki mogą świadczyć nie o rzeczywistym fakcie, lecz jedynie o teoretycznej możliwości zdarzenia, którego ustalenie jest zadaniem sądu lub organu prowadzącego postępowanie przygotowawcze⁵⁵.

Wynik eksperymentu może być pozytywny lub negatywny. Z wynikiem pozytywnym mamy do czynienia wówczas, gdy potwierdzono możliwość zaistnienia zdarzenia w określony sposób. Wynik negatywny natomiast wyklucza możliwość zaistnienia lub przebiegu zdarzenia w określony sposób.

Z dowodowego punktu widzenia bardziej wartościowy jest tzw. negatywny wynik eksperymentu. Stwierdzenie w następstwie eksperymentu możliwości zaistnienia zdarzenia nie świadczy jeszcze kategorycznie o tym, że *tempore criminis* zdarzenie to musiało zajść lub że miało przebieg zgodny z wynikiem eksperymentu. Jest to bowiem jedynie prawdopodobieństwo możliwości zaistnienia badanego zdarzenia lub jego przebiegu⁵⁶.

Pamiętać należy, że wiarygodność wyniku eksperymentu będzie tym większa, im więcej razy doszło do jego powtórzenia. Jedynie bowiem konsekwentnie powtarzalny wynik eksperymentu, przy zastosowaniu zmiennych elementów przeprowadzanego doświadczenia, nabiera przymiotów pełnej wiarygodności.

⁵⁵ Wyrok SA w Krakowie z dnia 12 kwietnia 2006 r., II AKa 12/06, OSA 2008, nr 5, poz. 23.

⁵⁶ B. Hołyst, *Kryminalistyka*, Wolters Kluwer, Warszawa 2018, s. 1146.

Wyniki eksperymentu stają się elementem materiału dowodowego, jaki gromadzony jest w konkretnym postępowaniu karnym. Muszą być one oceniane w styczności z innymi dowodami, stosownie do wymogów określonych w art. 7 k.p.k. Przy ocenie eksperymentu pamiętać należy, że nie istnieje tzw. eksperyment absolutny, a zatem odtworzenie w pełni zgodne z tym, co zaistniało w przeszłości. Stąd wyniki eksperymentu powinno się interpretować jako prawdopodobne, a nie pewne.

Eksperyment procesowy jest uważany za czynność niepowtarzalną⁵⁷, jakkolwiek w razie niepowodzenia, to jest uznania jego przebiegu bądź wyniku za nieprawidłowy przez organ procesowy, którego ocenie eksperyment podlega na zasadzie swobodnej oceny dowodów (art. 7 k.p.k.), dopuszczalne jest jego powtórzenie. Warunkiem niezbędnym do uznania eksperymentu za czynność niepowtarzalną jest jego przeprowadzenie, jeżeli przybiera on formę rekonstrukcji na miejscu badanego w konkretnym postępowaniu zdarzenia, w warunkach niemal idealnie zbliżonych do warunków w jakich ono zaistniało. Za nieprzekonujące, w mojej ocenie, uznać należy zaprezentowane przez Martę Tużnik stanowisko, że „pewne rodzaje eksperymentów można zaliczyć do niepowtarzalnych, ale tylko na rozprawie”⁵⁸. W praktyce najczęściej eksperymentów przeprowadza się na etapie postępowania przygotowawczego i nie powtarza ich w toku postępowania przed sądem.

Organy przeprowadzające eksperyment procesowy

Artykuł 211 k.p.k. nie wskazuje, który z organów postępowania karnego ma przeprowadzić tę czynność dowodową. Na etapie postępowania przygotowawczego eksperyment procesowy może zostać wykonany przez funkcjonariusza Policji, z kolei w sprawach o znacznym stopniu trudności dowodowej lub o poważne przestępstwa powinien zostać przeprowadzony przez organ odpowiedzialny za finalny wynik tej fazy postępowania karnego, a zatem prokuratora.

Na etapie postępowania jurysdykcyjnego natomiast eksperyment powinien zostać przeprowadzony przez sąd w pełnym składzie. Nic nie stoi na przeszkodzie, by dokonał tego również sędzia wyznaczony lub wezwany przez sąd, do czego upoważnia treść dyspozycji art. 396 § 1 k.p.k. Warunkiem *sine qua non* realizacji czynności w tym trybie jest wykazanie, że przeprowadzenie oględzin przez pełny skład sądu napotykałoby znaczne trudności, a także uzyskanie zgody stron.

⁵⁷ A. Taracha, *Eksperyment w procesie karnym jako niepowtarzalna czynność dowodowa*, „Studia Kryminologiczne, Kryminalistyczne i Penitencjarne” 1977, nr 7, s. 217–228.

⁵⁸ M.R. Tużnik, op. cit., s. 45.

Uczestnicy eksperymentu procesowego

W przypadku czynności dowodowej, jaką jest eksperyment, nie sposób tracić z pola widzenia art. 315 k.p.k.; stosownie do treści jego § 1 podejrzany i jego obrońca oraz pokrzywdzony i jego pełnomocnik mogą składać wniośki o dokonanie czynności śledztwa (dochodzenia), a stronie, która złożyła wnioski, oraz jej obrońcy i pełnomocnikowi nie można odmówić wzięcia udziału w czynności, jeśli tego zażądają (art. 315 § 2 k.p.k.), a także art. 316 § 1 k.p.k. – zgodnie z jego treścią do udziału w czynności śledztwa lub dochodzenia, której nie można powtórzyć na rozprawie, należy dopuścić podejrzanego, pokrzywdzonego oraz ich przedstawicieli ustawowych oraz obrońcę lub pełnomocnika wtedy, gdy zostali ustanowieni w sprawie.

Mając na uwadze brzmienie tego ostatniego przepisu, stwierdzić należy, że osoby te są uprawnione do wzięcia udziału w eksperymencie. Organ prowadzący tę czynność dowodową zobligowany jest dopuścić te osoby do udziału w eksperymencie z urzędu, bez potrzeby składania przez nie stosownego wniosku; nie wydaje on żadnej decyzji procesowej w przedmiocie dopuszczenia tych uczestników postępowania do udziału w czynności. W wyjątkowych wypadkach eksperyment może się odbyć bez udziału tych osób, jeżeli zachodzi niebezpieczeństwo utraty lub zniekształcenia dowodu w razie zwłoki w jego przeprowadzeniu (art. 316 § 1 k.p.k.). Niebezpieczeństwo, o jakim mowa w tym przepisie, musi być realne oraz obiektywne, uzasadnione okolicznościami, a w szczególności cechami owego dowodu. Osoby, o których tutaj mowa, są nie tylko uprawnione do udziału we wskazanej czynności procesowej. Mogą również wykonywać prawa przysługujące stronie postępowania, a zatem składać oświadczenia i wnioski, a także zadawać pytania, np. świadkowi, który bierze udział w eksperymencie. Decyzja odmawiająca tym osobom udziału w tej czynności dowodowej może zostać podjęta w zależności od stadium procesu, w jakim czynność ta jest dokonywana, przez prokuratora lub sąd. Wymagana jest tu forma postanowienia, które musi zawierać uzasadnienie (art. 317 § 2 k.p.k. i art. 98 § 1 k.p.k.).

Przepisy k.p.k. nie wymagają, by w eksperymencie uczestniczył biegły, jednak potrzeba jego udziału w tej czynności może wynikać z konieczności oceny okoliczności wymagających wiadomości specjalnych, o których mowa w art. 193 § 1 k.p.k.⁵⁹ W takich przypadkach organ procesowy może wezwać do udziału w eksperymencie biegłego (art. 198 § 1b k.p.k.) lub

⁵⁹ Wyrok SN z dnia 7 maja 1997 r., IV KKN 23/97, OSNKW 1997, nr 9–10, poz. 79.

specjalistę (art. 205 § 1 k.p.k.)⁶⁰. Udział biegłego w eksperymencie procesowym ograniczony będzie w takim przypadku do funkcji konsultanta procesowego, który może służyć głosem doradczym, jak przeprowadzić eksperyment, a także ustosunkować się do jego wyników przez złożenie ustnej opinii do protokołu tej czynności dowodowej (art. 143 § 1 pkt 5 k.p.k.)⁶¹. W eksperymencie procesowym może również wziąć udział specjalista (art. 205 § 1 k.p.k.).

Podsumowanie

Eksperyment jako czynność procesowo-kryminalistyczna dokonywany jest najczęściej na etapie postępowania przygotowawczego. Stanowi on środek poznania prawdy obiektywnej o przebiegu badanego w konkretnym postępowaniu karnym zdarzenia i służy realizacji funkcji poznawczej (informacyjnej) procesu karnego. Eksperyment spełnia ponadto funkcję weryfikacyjną w stosunku do zebranych przed jego przeprowadzeniem dowodów, zarówno materialnych, jak i osobowych (np. sprzecznych zeznań świadków), dostarcza bowiem podstawy do oparcia dokonanych w sprawie ustaleń faktycznych na pewnych i niepodważalnych dowodach.

Cele postępowania przygotowawczego zostały określone przez ustawodawcę w art. 297 § 1 k.p.k., zgodnie z którym są to ustalenie, czy został popełniony czyn zabroniony i czy stanowi on przestępstwo, wykrycie i w razie potrzeby ujęcie sprawcy, zebranie danych stosownie do art. 213 i 214 k.p.k., wyjaśnienie okoliczności sprawy, w tym ustalenie osób pokrzywdzonych i rozmiarów szkody, zebranie, zabezpieczenie i w niezbędnym zakresie utrwalenie dowodów dla sądu. Wskazane cele można podzielić na trzy grupy: 1) „wyjaśnienie charakteru okoliczności zdarzenia, 2) ustalenie sprawcy zdarzenia, 3) zebranie rzeczowego materiału dowodowego w postaci ujawnionych i zabezpieczonych śladów kryminalistycznych”⁶². Prawidłowe przeprowadzenie eksperymentu pozwala znacząco zbliżyć się do poznania prawdy o przebiegu zdarzenia objętego konkretnym postępowaniem karnym, a w szczególności umożliwi zweryfikowanie przyjmowanej przez organy ścigania wersji śledczej lub wersji śledczych, jak również ocenę wiary-

⁶⁰ Wyrok SN z dnia 3 października 2006 r., IV KK 209/06, OSNKW 2006, nr 12, poz. 114.

⁶¹ R. Kmieciak, *Przegląd orzecznictwa Sądu Najwyższego Izby Karnej w zakresie zagadnień kryminalistyczno-dowodowych w postępowaniu karnym (w latach 1997–2001)*, „Prokuratura i Prawo” 2002, nr 7–8, s. 31–36.

⁶² M. Goc, M. Pękała, *Ogłędziny*, w: J. Widacki (red.), *Kryminalistyka*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2002, s. 204.

godności relacji procesowych dotyczących przebiegu zdarzenia lub jego fragmentów składanych przez świadków lub oskarżonego (podejrzanego).

Bez wątplenia eksperyment jest czynnością bardzo złożoną. Prawidłowe jego przeprowadzenie wymaga wykonania wielu czynności, a także dokonania szczegółowej analizy zgromadzonego materiału dowodowego. Czynność ta zmierza do wykrycia oraz ukarania sprawcy, winnego zarzucanego mu czynu, poprzez wszechstronne wyjaśnienie okoliczności sprawy oraz działanie na podstawie obowiązujących przepisów prawa. Wartość dowodowa eksperymentu uzależniona jest od uszanowania reguł dotyczących jego przeprowadzenia oraz respektowania praw biorących w nim udział uczestników postępowania karnego.

Bibliografia

Literatura

- Biderman-Zaręba A., *Kryminalistyczne czynności procesowe*, w: D. Wilk (red.), *Kryminalistyka: przewodnik*, Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa „Dom Organizatora”, Toruń 2013.
- Biełkin R.S., *Charakter, cel i rodzaje eksperymentów śledczych*, „Problemy Kryminalistyki” 1958, nr 12.
- Czczot Z., Tomaszewski T., *Kryminalistyka ogólna*, Comer, Toruń 1996.
- Daszkiewicz W., *Proces karny: część ogólna*, Oficyna Wydawnicza „Ławica”, Warszawa–Poznań 1994.
- Gaberle A., *Dowody w sądowym procesie karnym: teoria i praktyka*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2010.
- Goc M., Pękała M., *Ogłędziny*, w: J. Widacki (red.), *Kryminalistyka*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2002.
- Głusek M., *Eksperyment procesowy wokół zagadnień semantycznych*, „Problemy Kryminalistyki” 2013, nr 1.
- Gruza E., *Inne czynności procesowo-kryminalistyczne*, w: M. Goc, E. Gruza, J. Moszczyński, *Kryminalistyka czyli rzecz o metodach śledczych*, Oficyna Wydawnicza „Łośgraf”, Warszawa 2011.
- Grzegorzczak T., Tylman J., *Polskie postępowanie karne*, Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis, Warszawa 2007.
- Grzeszczyk W., *Kodeks postępowania karnego: komentarz*, LexisNexis Polska, Warszawa 2010.
- Gurgul J., *Wybrane aspekty eksperymentu kryminalistycznego*, „Problemy Kryminalistyki” 1976, nr 121–122.
- Hanausek T., *Kryminalistyka: zarys wykładu*, Zakamycze, Kraków 2005.

- Hołyst B., *Kryminalistyka*, Wolters Kluwer, Warszawa 2018, s. 1146.
- Jagodzińska K., *Eksperyment procesowo-kryminalistyczny*, „Acta Universitatis Wratislaviensis” 2009, nr 81.
- Kalinowski S., *Postępowanie karne: zarys części ogólnej*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1963.
- Kasprzak J., w: Kasprzak J., Młodziejowski B., Brzęk W., Moszczyński J., *Kryminalistyka*, Difin, Warszawa 2006.
- Kotowski W., *Eksperyment procesowy w sprawach wypadków drogowych – zarys problemu*, „Palestra” 2008, nr 5–6.
- Kmieciak R., *Przegląd orzecznictwa Sądu Najwyższego Izby Karnej w zakresie zagadnień kryminalistyczno-dowodowych w postępowaniu karnym (w latach 1997–2001)*, „Prokuratura i Prawo” 2002, nr 7–8.
- Kulicki M., *Eksperyment procesowo-kryminalistyczny w świetle teorii i praktyki*, „Problemy Praworządności” 1983, nr 1.
- Kulicki M., *Kryminalistyka: wybrane zagadnienia teorii i praktyki śledczo-sądowej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 1994.
- Kulicki M., Kwiatkowska-Wójcikiewicz V., Stępa L., *Kryminalistyka – wybrane zagadnienia teorii i praktyki śledczo-sądowej*, Toruń 2009.
- Maksymowicz K., Żoła M.M., Kościuk J., Dawidowicz B., *Dokumentowanie przebiegu i wyników eksperymentu procesowo-kryminalistycznego oraz możliwości przeprowadzenia wirtualnego eksperymentu procesowego przy zastosowaniu techniki laserowego skanowania 3D*, „Archiwum Medycyny Sądowej i Kryminologii” 2010, nr LX.
- Marszał K. (red.), Stachowiak S., Zgryzek K., *Proces karny*, Wydawnictwo Volumen, Katowice 2005.
- Młynarczyk Z., *Ogłędziny i eksperyment procesowy*, „Prokuratura i Prawo” 1996, nr 1.
- Nelken J., *Problematyka procesowa eksperymentu śledczego*, „Nowe Prawo” 1958, nr 11.
- Pawlik-Czyniewska J., *Rola i zadania prokuratora w przesłuchaniu małoletnich świadków na podstawie art. 185a i art. 185b k.p.k.*, „Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego” 2013, nr 30.
- Polony J., Stachurska-Marciniak B., *Wypadki drogowe: problematyka kryminalistyczna*, Wydawnictwo Prawnicze, Warszawa 1978.
- Ponikowski R., Posnow W., Skorupka J., Świda Z., *Postępowanie karne: część ogólna*, Wolters Kluwer, Warszawa 2012.
- Prusak F., *Komentarz do kodeksu postępowania karnego*, Wydawnictwo Prawnicze, Warszawa 1999.

- Rosiak M., *Ogłędziny a czynności towarzyszące*, „Prokuratura i Prawo” 2013, nr 5.
- Rozwadowski A., *Eksperyment w procesie karnym*, Departament Szkolenia i Wydawnictw MSW, Warszawa 1970.
- Rybarczyk S., *Eksperyment jako dowód w procesie karnym*, Wydawnictwo Prawnicze, Warszawa 1973.
- Rybarczyk S., *O istocie eksperymentu w procesie karnym*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy” 1969, nr 1.
- Sławik K., *Kryminalistyka w związkach z procesem karnym, kryminologią i wiktymologią*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2003.
- Szymczak M. (red.), *Słownik języka polskiego*, t. I, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1983.
- Świda-Łagiewska Z., *Zasada swobodnej oceny dowodów w polskim procesie karnym*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 1983.
- Taracha A., *Eksperyment w procesie karnym jako niepowtarzalna czynność dowodowa*, „Studia Kryminologiczne, Kryminalistyczne i Penitencjarne” 1977, nr 7.
- Tużnik M.R., *Procesowo-kryminalistyczne aspekty przeprowadzenia eksperymentu (zagadnienia wybrane)*, „Studia Prawnicze i Administracyjne” 2014, nr 3.
- Widacki J., w: Konieczny J., Widła T., Widacki J., *Kryminalistyka*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2008.
- Witkowska K., *Ogłędziny: aspekty procesowe i kryminalistyczne*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2013.
- Zgółkowska H. (red.), *Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, t. 9, Kurpisz, Poznań 1996.
- Żoła M., *Eksperyment procesowo-kryminalistyczny: istota i dowodowa rola*, Difin, Warszawa 2011.
- Żoła M., *Eksperymentować czy odtwarzać, czyli rozważania na kanwie art. 211 k.p.k.*, „Przegląd Policyjny” 2008, nr 4.

Akty prawne

- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego, tekst jedn. Dz. U. z 2024 r., poz. 37.
- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2019 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych, tekst jedn. Dz. U. z 2022 r., poz. 2514.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 kwietnia 2016 r. – Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury, tekst jedn. Dz. U. z 2023 r., poz. 1115, ze zm.

Wytyczne nr 3 Komendanta Głównego Policji z 30.08.2017 r. w sprawie wykonywania niektórych czynności dochodzeniowo-śledczych przez policjantów, Dz. Urz. KGP z 2017, poz. 59, ze zm.

Orzecznictwo

Wyrok SN z dnia 16 lipca 2009 r., V KK 20/09, LEX nr 519629.

Wyrok SN z dnia 3 października 2006 r., IV KK 209/06, OSNKW 2006, nr 12, poz. 114.

Wyrok SN z dnia 7 maja 1997 r., IV KKN 23/97, OSNKW 1997 r., nr 9–10, poz. 79.

Postanowienie SN z dnia 20 sierpnia 2003 r., III KP 69/02, LEX nr 80306.

Wyrok SA w Krakowie z dnia 28 sierpnia 2014 r., II AKa 129/14, „Kra-kowskie Zeszyty Sądowe” 2014, nr 10, poz. 50.

Wyrok SA w Katowicach z dnia 8 kwietnia 2009 r., II AKa 69/09, „Kra-kowskie Zeszyty Sądowe” 2009, nr 9, poz. 81.

Wyrok SA w Krakowie z dnia 12 kwietnia 2006 r., II AKa 12/06, OSA 2008, nr 5, poz. 23.

Wyrok SO w Poznaniu z dnia 17 grudnia 2015 r., IV Ka 1095/15, LEX nr 1966610.